

Utvalg:	Innovasjonsutvalget	Dato: 18.09.2025
IU-sak: 22/25		Arkivsaknr.:

Introduksjon til forskningsdrevet innovasjon på UiB

Bakgrunn

Denne saken gir en introduksjon til UiBs innovasjonsrammeverk som ble etablert som en del av UiBs strategi for 2023–2030, og spesifikt for UiBs arbeid med forskningsdrevet innovasjon.

Innovasjon på UiB

Med en profil som forskningsintensivt breddeuniversitet legger UiB en bred forståelse av innovasjon til grunn for sin strategi: Det å ta i bruk eksisterende eller ny kunnskap på nye måter for å utvikle nye prosesser (dvs. tjenesteinnovasjon, sosial innovasjon og organisasjonsinnovasjon) eller produkter. Fokus for UiBs innovasjonsarbeid skal være på samfunnseffekter og bidrag til et mer velfungerende og bærekraftig samfunn, og dermed favne bredere enn kommersialisering og økt verdiskaping gjennom økonomisk vekst. Det legges vekt på å skape en kultur for innovasjon hos studenter og ansatte. I dette ligger samhandling og erfaringsutveksling på tvers av UiB og etablering av relevante møteplasser, men også forventninger om at de ulike fagmiljøene gis mulighet til å utvikle innhold og relevans med utgangspunkt i egne fag og tradisjoner.

Nøkkelordene “ny – nyttig – nyttiggjort” oppsummerer innovasjonskonseptet godt. Innovasjon forutsetter at kunnskap fra forskning bli overført til samfunnet. Kunnskapsoverføring handler om overføring av både konkret og immateriell eiendom, ekspertise, læring og ferdigheter mellom akademisk og samfunnet ellers.

Strategi og mål

Innovasjonsoppdraget til UiB er forankret i nasjonale og institusjonelle strategier. Universitets- og høyskoleloven slår fast at «Universiteter skal (...) bidra til innovasjon og verdiskaping basert på resultater fra forskning og faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid» (jf. § 1-3 f). Regjeringens langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023–2032 og stortingsmeldingen *Sikker kunnskap i en usikker verden* (Meld. St. 14, 2024–2025) understreker forskningens rolle i å styrke konkurransekraft, møte globale utfordringer og sikre bærekraftig verdiskaping. Et sentralt mål i systemmeldingen er å øke næringslivets investeringer i forskning og utvikling til 2 % av BNP, blant annet gjennom bedre samspill mellom forskningsmiljøer og bedrifter, og mer målrettet bruk av virkemidler som stimulerer til samarbeid og kunnskapsdeling.

På europeisk nivå peker Letta-rapporten (*Much More Than a Market*, april 2024) på behovet for å styrke konkurransekraften gjennom en mer integrert og effektiv indre marked. Rapporten foreslår å innføre en «femte frihet» – fri flyt av forskning, innovasjon, kunnskap og utdanning – som et strategisk grep for å mobilisere Europas fulle potensial. Draghi-rapporten (*The Future of European Competitiveness*, september 2024) følger opp med en omfattende strategi for å lukke innovasjonsgapet mellom Europa og globale aktører, særlig innen avanserte teknologier. Rapporten understreker at forskningsdrevet innovasjon må være fundamentet for ny industriell vekst og teknologisk utvikling, og at Europas konkurransekraft krever investeringer og koordinert politikk i stor skala.

[UiBs strategi 2023-2030](#) slår fast at UiBs «innovasjonsarbeid overfører kunnskap og nye anvendelser av forskning til samfunnet.» Og videre at «UiB har sterke tradisjoner for å sette kunnskap i bruk gjennom nye teknologiske løsninger, tjenesteinnovasjon og sosial innovasjon. Studentene utgjør en kraft i innovasjonsarbeidet. Med vår sentrale rolle i kunnskapsbyen Bergen, våre kunnskapsklynger og sentre for forskningsdrevet innovasjon (SFI), er vi en naturlig og åpen møteplass for samarbeid mellom nærings-, kultur- og samfunnsliv, både nasjonalt og internasjonalt.» Visjonen er at «UiB skal være en åpen kunnskapskilde og en fremragende arena for forskningsbasert kunnskapsoverføring og samfunnsdialog.»

Som ambisjoner fram mot 2030 er nevnt at

- vi skal forme definisjonen av innovasjon i academia med utgangspunkt i fagenes særtrekk og tilby kompetanse i innovasjonsarbeid til vitenskapelig ansatte og studenter
- vi skal styrke vårt samarbeid med andre institusjoner og næringslivet for å sette kunnskap i bruk og skape kunnskapsoverføring til samfunnet
- vi skal oppnå flere sentre for forskningsbasert innovasjon (SFI) og delta i europeiske og nasjonale konkurransearenaer for innovasjon som støtter opp om UiBs profil.

Hvert fakultet har formulert sine egne ambisjoner og innovasjonstiltak. Innovasjonsutvalget er en god arena for å dele fakultetene sine erfaringer og planer for å gi grunnlag for en bedre forståelse av bredden i innovasjonsvirksomheten ved UiB.

Støttemekanismer, rammer og økosystem som fremmer innovasjon på UiB

UiB har interne støtteordninger og tilgang til eksterne støttestrukturer gjennom lokale og regionale partnere. UiBs innovasjonsstøtte omfatter ulike opplæringstilbud, infrastruktur og strategiske partnerskap samt infrastruktur som inkubatorer, kunnskapsklynger og relaterte tematiske industriklynger.

Politikk for immaterielle rettigheter og kommersialisering

UiB ønsker å sikre at forskning kommer samfunnet til gode, samtidig som interessene til forskere, studenter og institusjonen ivaretas. Gode rammevilkår for håndtering av immaterielle rettigheter er avgjørende for å lykkes med dette samfunnsoppdraget. UiBs politikk for immaterielle rettigheter og kommersialisering har vært uendret i over 15 år. I 2024 ble det derfor nedsatt en arbeidsgruppe for å vurdere behovet for oppdatering av både politikk og tilhørende regelverk.

[Arbeidsgruppens rapport \(IU-sak 25/24\)](#) og den påfølgende høringsrunden har resultert i et forslag til ny politikk med følgende hovedpunkter:

- Inntekter under 1 million kroner deles 50/50 mellom oppfinner og institutt, for å stimulere både enkeltpersoner og fagmiljøer til å prioritere innovasjon og kommersialisering. For inntekter over dette nivået benyttes en tredeling mellom oppfinner, fagmiljø og institusjon (i praksis VIS).
- Ordningen gjelder alle arbeidsresultater, med unntak for vitenskapelige publikasjoner, lærebøker og undervisningsmateriell.
- Studenters rettigheter skal være tydelig definert ved ekstern finansiering eller vesentlig bistand.
- Forskere kan eie 100 % av oppstartsselskaper.

Saken om revidert politikk for immaterielle rettigheter skal behandles i universitetsstyret for andre gang i møtet i oktober 2025.

VIS – teknologioverføringskontoret til UiB

Kommersialisering av resultater fra offentlig finansiert forskning er en viktig del av samfunnsoppdraget til norske forsknings- og utdanningsinstitusjoner. Ved UiB er dette ansvaret delvis delegert til teknologioverføringskontoret (TTO) VIS – Vestlandets Innovasjonsselskap AS.

VIS har som oppdrag å identifisere, utvikle og kommersialisere forskningsbaserte innovasjoner fra sine eierinstitusjoner. Selskapet eies av Universitetet i Bergen, Helse Bergen, Havforskningsinstituttet, Høgskulen på Vestlandet, Norges Handelshøyskole og SIVA.

UiB kjøper kommersialiseringstjenester fra VIS, som inkluderer:

- Avklaring av rettigheter knyttet til forskningsresultater og oppfinnelser.
- Beskyttelse av innovasjoner, blant annet gjennom patentering og annen IP-strategi.
- Utvikling av forretningsstrategier og vurdering av kommersielt potensial.
- Bistand til etablering av oppstartsselskaper.
- Lisensiering og forhandlinger med industrielle aktører og investorer.

Innovasjonsøkosystem: inkubatorer, møteplasser og næringsklynger

Start-up-inkubasjon er en vei til verdiskaping gjennom støtte av selskaper etablert av forskere ved UiB. Hovedmålet med inkubatorer er å gi oppstartsselskaper en trygg plattform der de kan teste ideer, utvikle forretningsmodeller og akselerere vekst. Spesielt for selskaper i tidlig fase kan dette være avgjørende for å lykkes. Typiske tjenester inkluderer:

- kontorplass og fysiske fasiliteter;
- eksperthjelp innenfor forretningsutvikling, immaterielle rettigheter (IPR) og markedsføring;
- finansiering, enten direkte eller gjennom koblinger til investorer;
- mentortjenester, som kobler oppstartsselskaper med erfarne veiledere; og
- nettverksbygging med akademiske og industrielle partnere.

UiB ansatte har tilgang til VIS sine inkubatorer. VIS koordinerer tre inkubatorer under sitt Startup segment; [Eitri Medical Incubator](#), [70Blå Ocean Incubator](#) og [Ada Tech Incubator](#). Alle inkubatorene tilbyr personlig rådgivning og oppfølging, og samarbeider med akademiske institusjoner og næringslivspartnere for å sikre at gründere har de nødvendige ressursene for å lykkes.

Eitri Medical Incubator, lokalisert ved Haukeland Universitetssykehuset, fokuserer på helsenæringen og medisinsk bioteknologi. 70Blå Ocean Incubator, lokalisert på Marineholmen, fokuserer på havnæringen. Ada Tech Incubator, plassert på Media City Bergen, retter seg mot innovasjoner innen media, finans og eiendom.

Alle inkubatorer samarbeider med en rekke partnere som er organisert i Innovasjon Norge sitt klyngeprogram [Norwegian Innovation Clusters](#) (NIC) og Siva sitt [katapult](#) program, blant annet NCE Seafood Innovation Cluster, GCE Ocean Technology og Norway Health Tech (Eitri), og NCE Finance Innovation, Proptech Innovation og Medieklyngen (Ada Tech). Inkubatorene tilbyr subsidierte tjenester gjennom sine partnere, noe som gir oppstartsselskaper tilgang til ressurser som finansiering, ekspertise og nettverk.

De viktigste finansieringsordningene for innovasjonsprosjekter

UiB idé

[UiB idé](#) er UiBs eget idéverifiseringsprogram utviklet for å gi vitenskapelig ansatte og studenter mulighet til å utforske innovasjonspotensialet i ideer med utspring i egen forskning eller studier.

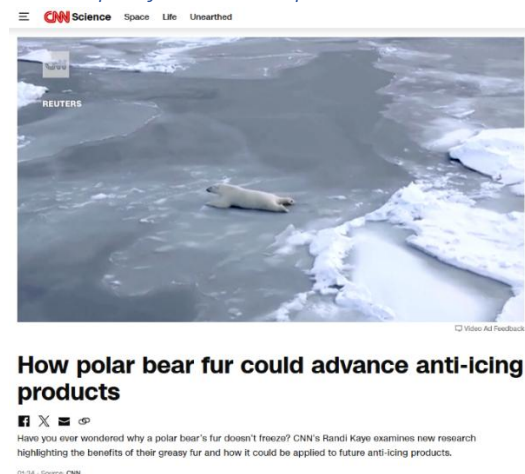
Programmet tilbyr to typer støtte:

- **UiB tidlig idé:** Løpende søknadsmulighet om inntil 100 000 kroner for å avklare innovasjonspotensialet.
- **UiB idé – hovedutlysning:** Årlig konkurransebasert tildeling på inntil 500 000 kroner til videre utvikling av lovende prosjekter.

Programmet har i 2025 et totalbudsjett på 3,1 millioner kroner.

UiB idé fungerer som et effektivt verktøy for idefangst og tidligfase innovasjonsstøtte. Siden oppstarten i 2021 har programmet generert over 180 nye innovasjonsideer, hvorav 57 prosjekter har mottatt finansiering. Prosjektene spenner over et bredt spekter av fagområder og samfunnsutfordringer – fra utdanning og miljømessig bærekraft til medisinske prosedyrer og mental helsestøtte. Ideer med kommersielt potensial kobles videre til VIS for videreutvikling.

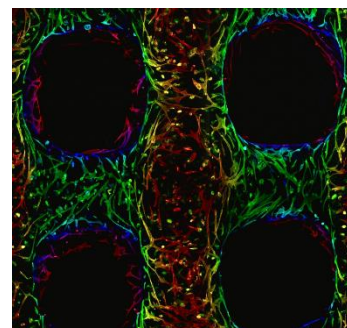
UiB idé prosjekt – eksempel 1

I en banebrytende studie, [publisert i Science Advances](#), fant Bodil Holst (Institutt for fysikk og teknologi) og Øyvind Halskau (Institutt for biovitenskap) ut hvorfor isbjørnpelsen ikke fryser til is. UiB idé prosjektet har ført fram til en patentinnsendelse for å utvikle en miljøvennlig skivoks basert på disse komponentene, som kan framstilles syntetisk. Teamet samarbeidet også med skipprodusenten Åsnes, som bidro med skifeller til sammenligning i eksperimentene. Dette samarbeidet har vært avgjørende for å forstå de praktiske anvendelsene av funnene. Nyheten om isbjørnpelsens egenskaper har spredd seg i norske og internasjonale medier. Blant annet har CNN har publisert en [video](#) der de har intervjuet en av samarbeidspartnerne.

UiB idé prosjekt - eksempel 2

Ph.d.-kandidat Shuntaro Yamada (Institutt for klinisk odontologi) brukte UiB idé-finansiering til å bygge en ny bioreaktor – et viktig steg mot regenerering av benvev gjennom vevsteknologi. I tett samarbeid med Fraunhofer Institut ble et portabelt kammer med “clean-room” egenskaper bygget og testet, noe som muliggjør vekst av benvev gjennom kombinasjonen av bio-printede “scaffolds” og stamceller. Figur 2 viser stamceller innkapslet i medisinsk hydrogel (scaffold), med en tydelig langstrakt morfologi.

Figur 1: Foto: Shuntaro Yamada / stemcell_art

Finansieringskilder som støtter samarbeid med næringslivet og/eller offentlig sektor

Forskningsrådet

Nasjonalt er Norges forskningsråd (NFR) den viktigste finansieringskilden for samarbeid mellom akademisk og næringslivet og/eller offentlig sektor. Blant de mest sentrale programmene finner vi:

- Kompetanse- og samarbeidsprosjekt (KSP)
- Sentre for forskningsdrevet innovasjon (SFI)
- Forskningssentre for miljøvennlig energi (FME)
- NæringsPhD
- Offentlig sektor PhD
- Innovasjonsprosjekt i offentlig sektor
- Innovasjonsprosjekt i næringslivet (IPN)

Kompetanse- og samarbeidsprosjekt (KSP)

KSP krever prosjektsamarbeid mellom forskningsmiljøer og relevante aktører utenfor forskningssektoren, med mål om å møte viktige samfunnsutfordringer. Erfaring med denne typen konsortiebygging, særlig med industrien, kan være et viktig steg på veien mot større virkemidler som for eksempel SFI.

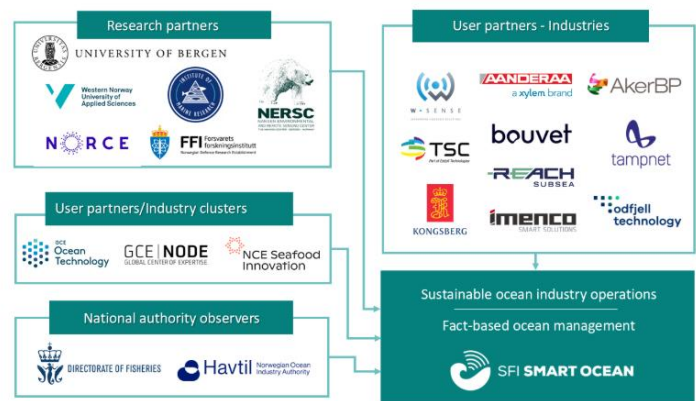
Prosjektene har typisk en varighet på opptil 4 år, og maksimal støtte per prosjekt ligger vanligvis mellom 12 og 16 millioner kroner, avhengig av tema og omfang. I 2024 ble det fordelt over 1 milliard kroner til KSP-prosjekter, og UiB mottok totalt 44 millioner kroner fordelt på fire prosjekter.

Søknadsdata viser at det finnes et betydelig potensial for økt bruk av denne ordningen på UiB. KSP har en relativt høy innvilgelsesprosent – for UiBs søknader har gjennomsnittet de siste ti årene vært på 32 prosent.

Sentre for forskningsdrevet innovasjon (SFI)

SFI-ordningen støtter langsiktig forskning i samarbeid mellom forskningsmiljøer og FoU-aktive bedrifter, med mål om å styrke teknologioverføring, internasjonalisering og forskerutdanning. Sentrene har en varighet på inntil åtte år, og hvert senter kan få støtte på inntil 96 millioner kroner. I SFI V-utlysningen i 2025 lyser Forskningsrådet ut midler til oppstart av inntil åtte nye sentre, med en samlet ramme på 768 millioner kroner. UiB har sendt inn tre koordinatorsøknader som alle er invitert videre til trinn 2. Dersom disse går videre, gjennomføres intervjuer i november, med endelig beslutning NFRs porteføljestyre for innovasjon 9. desember.

I SFI IV fikk UiB to sentre: *MediaFutures*, som utvikler ansvarlig og innovativ medieteknologi for engasjement, innholdsproduksjon og publikumsforståelse, og *Smart Ocean* (se figur 3), som utvikler trådløse undervannssensorer for overvåking av marine miljøer og installasjoner. Begge sentrene er nå over halvveis i prosjektperioden og har bestått sine midtveisevalueringer. I tillegg er UiB partner i fire sentre: CRIMAC, Forhelse, Climate Futures og DigiWells.

Figur 2: Oversikt over samarbeidspartnere i SFI Smart Ocean

Horisont Europa

I Europa finansieres samarbeid mellom academia, næringsliv og offentlig sektor gjennom Horisont Europa, Europakommisjonens rammeprogram for forskning og innovasjon. Særlig relevant er utlysninger under Pilar 2: Globale utfordringer og industriell konkurranseevne, som krever store, tverrsektorielle konsortier. Midlene fordeles gjennom Research and Innovation Actions (RIA) og Innovation Actions (IA).

Pilar 2 utgjør hele 56 % av det totale budsjettet for Horisont Europa. Det er også verdt å merke seg at omtrent to tredjedeler av det samlede budsjettet på 95 milliarder euro (for perioden 2021–2027) er knyttet til prosjekter som inkluderer innovasjonsaktiviteter.

Finansieringskilder til banebrytende oppfinnelser og kommersialisering av forskningsresultater

Norges forskningsråd

Norges forskningsråd tilbyr en to-trinns finansieringsordning for kommersialisering av forskningsresultater fra offentlige institusjoner:

- [Kvalifiseringsmidler](#) støtter innledende undersøkelser i tidlig fase, som å avklare teknologikonsepter, kartlegge anvendelsesmuligheter, etablere dialog med potensielle kunder og gjennomføre markedsundersøkelser.
- [Verifiseringsmidler](#) skal redusere teknologisk og markedsmessig usikkerhet. Målet er å avklare de mest kritiske spørsmålene slik at kommersialiseringsprosessen kan gå videre.

Horisont Europa

I Horisont Europa finnes det også støtteordninger for banebrytende oppfinnelser og kommersialisering, særlig innen forskningstunge teknologiområder med strategisk betydning for Europas framtid – som kvanteteknologi, kunstig intelligens, energi, halvlederteknologi og biomedisin.

- **Pilar 1** tilbyr støtte gjennom **European Research Council Proof-of-Concept (ERC PoC)**, som er åpen for alle fagområder. Denne ordningen er for forskere som allerede har mottatt ERC-stipend og ønsker å utforske det kommersielle eller samfunnsmessige potensialet i forskningen.
- **Pilar 3** inkluderer programmer under **European Innovation Council (EIC)**, rettet mot teknologiske fagområder og "deep tech"-anvendelser:
 - **EIC Pathfinder** støtter utvikling av det vitenskapelige grunnlaget for banebrytende teknologier med stort markedspotensial.
 - **EIC Transition** gir støtte til å utvikle både teknologi og markedsmodenhet, og til å bygge en bedrift rundt teknologien.
 - **EIC Accelerator** og **STEP Scale Up** tilbyr videre støtte for kommersialisering og skalering, med investeringsmuligheter på opptil 10 millioner euro (Accelerator) og 30 millioner euro (STEP).

Oppsummering

Saken legges fram for Innovasjonsutvalget til orientering og utvalget vil få en mer utfyllende presentasjon i møtet.